

Dorovský, Ivan

O slovinské poezii zevrubně

Opera Slavica. 2018, vol. 28, iss. 1, pp. 71-73

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/138153>

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Les commentaires des « vieux Tchèques » de Jakobson se terminent par l'allusion à Balbín, le texte s'arrête presque à la fin du XIVe siècle, et le mouvement hussite y est mentionné surtout du point de vue de l'appartenance nationale, sans porter un intérêt particulier sur ses aspirations spirituelles. Les querelles religieuses semblent ne pas l'attirer ; il évoque les antagonismes entre les Tchèques et les Allemands, en prenant nettement la défense des Tchèques. Une grande partie concerne la position des Tchèques par rapport à la culture byzantine et à la Russie. Il met en valeur les apôtres Cyrille et Méthode et il souligne l'importance de la langue vernaculaire qui représente les débuts de l'expression littéraire chez les Slaves, supplantée seulement plus tard par des écrits en latin et accompagnée de compositions en tchèque. Il essaie de montrer que les racines de la culture sont liés au vieux-slaves et ce n'est pas plus tard que les écrits en latin commencent à s'y imposer, etc.

Le texte de Jakobson répond à la situation pendant la Deuxième Guerre et il en est marné. Il montre les liens de la Bohême avec la Russie et les débuts de la civilisation influencée par le monde byzantin. En situant le pays tchèque dans la zone entre le monde « occidental » et la culture des pays slaves, il insiste sur sa position particulière de « contacts » et de « transitions », tout en soulignant sa spécificité nationale.

Cet écrit a provoqué des polémiques, surtout dans les années de la Guerre. Elles sont fondées souvent sur le manque de l'information, et surtout sur le parti-pris de l'auteur, engagé dans la lutte contre les nazis. La précision de l'argument est parfois supplantée par la ferveur de la conviction.

Pas nécessaire de polémique avec des arguments qui appartiennent à une autre époque, peut-être... Toutefois certains problèmes semblent persister. S'agit-il d'une culture influencée par l'héritage byzantin ? L'appartenance au monde vieux-slave (dans la langue vernaculaire) a-t-il marqué le développement littéraire des Slaves ? On pourrait l'affirmer – ou l'on peut en douter. Plusieurs choses restent en suspens... Et c'est en suspens qu'on peut lire le texte de Jakobson qui invite à réfléchir sur l'identité des cultures et le leurs rayonnements...

Hana Voisine-Jechova

O slovinské poezii zevrubně

JENSTERLE-DOLEŽAL, A.: *Ključí od labirinta: o slovenski poeziji*. Maribor: Univerzitetna založba Univerze, 2017. 267 stran. ISBN 978-961-286-036-3.

Slovinskou literaturou se dlouhodobě zabývá (a také ji na pražské filozofické fakultě přednáší) dvojdómá slovinsko-česká literární historička doc. dr. Alenka

Jensterle-Doležalová. Jako básnířka patří rovněž k dvojdomým tvůrcům. Na podzim minulého roku vydala svou monografii *Ključi od labirinta* s podtitulem *O slovenske poeziji*. Pro nedostatek místa se bohužel nemohu citovanou prací podrobněji zabývat. V první kapitole pojednává o počátcích slovinské moderní poezie, soustřeďuje se především na antické mýty a postavy v básnické tvorbě Franceho Prešerna, který je interpretoval v souvislosti s osudy Slovinců. Podle názoru slovenisty Viktora Kudělky slovinský romantický tvůrce spojoval osobní problematiku s otázkami národního společenství. Autorka se pokouší zasadit Prešernovu tvorbu do středoevropského romantického kontextu, především se zmiňuje o českých romanticích Máchovi, J. Kollárovi, J. K. Erbenovi aj. (mohla se zmínit též o slovenských romantických tvůrcích), uvádí významné polské romantiky Adama Mickiewicze, Julia Slowackého a některé další. France Prešeren jako první vytvořil osobně lyrickou a filozoficky zdůrazněnou poezii v slovinské básnické tvorbě.

Na Prešernovu básnickou tvorbu navazovali další slovinští básníci koncem 19. a na počátku 20. století. Pro slovinskou poezii je významné, že dokonce v slovinské poválečné tvorbě i v dramatice se objevují známé antické postavy Odyssea, Prométhea a Orfea, které Prešeren uvedl do slovinské lyriky.

Ve dvou následujících kapitolách autorka analyzuje poetiku poněkud pozapomenutých básnířek z tohoto období – tvorbu Vidy Jerajové (pravým jménem Františka Vovková) a Lili Nové. Literární historie tvrdí, že generace ženských autorek v uvedeném období je těsně spjata s feministickým hnutím, které se výrazně projevovalo ve veřejném životě. V samostatné stati poukazuje na funkci antických mýtů v slovinské poezii v první polovině 20. století. Dvojdomá rakousko-slovinská tvůrkyně Lili Nová (otec Němec, matka Slovinka) celý život psala německy a slovinsky a byla jakýmsi prostředníkem německé a rakouské literatury v slovinském prostředí. Byla výborná překladatelka slovinské poezie do němčiny (např. F. Prešerna) a z němčiny do slovinštiny (např. J. W. Goetheho). A. J. Doležalová ji označuje jako typickou středoevropskou autorku.

Gorickou rodačku Ljubku Šorliovou, kterou se autorka zabývá v další kapitole, řadí k tzv. pomezním slovinsko-italským autorům, kulturně působila spolu s manželem na slovinském území, které bylo po 1. světové válce obsazeno Italy. Básnířka ve své přírodní lyrice navazuje na básnickou tradici autorů 2. poloviny 19. století.

Zde mohla autorka podle našeho názoru pojednat aspoň stručně o první slovinské romantické básnířce Fanny Hausmannové (1818–1853), Němce, která se připojila ke skupině národovců v revolučním roce 1848 a jež zůstává dosud širěji neznámá. Dokonce ani literární lexikony nepřinášejí o ní dostatečné a věrohodné informace. Pouze v knize *Skrivnost Fanny Hausmann* o ní píšou literární historici a životopisci, uveřejňují faksimile a přepisy všech otištěných slovinských básní, faksimile jediné dochované rukopisné německé básně, její přepis a slovinský překlad.

Básník Gregor Strniša, který zemřel poměrně mladý, výrazně obohatil představivost a jazyk slovinské básnické tvorby. Sémantika snu v jeho sbírce *Odysseus* je předmětem zkoumání v samostatné kapitole. Samostatný výklad věnovala autorka monografii diskurzu lyrického subjektu v rané (nikoli ranní!) básnické tvorbě jednoho z významných básníků minulého století Tomaže Šalamuna.

Obraz čarodějnice v tvorbě slovinské básničky Svetlany Makarovičové je předmětem dalšího autorčina výkladu. Básnička přinesla do slovinské poezie zcela novou poetiku. Přitom se opřela o lidovou mytologii a vytvořila osobu čarodějnice jako výraznou postavu epických balad.

V závěrečné kapitole se A. J. Doležalová soustředila na rozbor změn lyrického subjektu ve slovinské poezii v šedesátých letech, tj. v tvorbě nejen S. Makarovičové, nýbrž také v poezii tvůrců druhé básnické generace (Dane Zajc, Gregor Strniša, Veno Taufer, Saša Vegriová). Podle názoru Borise Paternua je to tzv. odvázaná generace. Autorka monografie se domnívá, že básníci uvedené generace hledají a nalézají nové metafory a vytvářejí vlastní poetiku.

Monografie Alenky Jensterle-Doležalové *O slovinské poezii* značně důkladně a přehledně mapuje slovinskou básnickou tvorbu posledních dvou století a přináší některé nové pohledy na tvorbu slovinských básníků.

Je opatřena dosti rozsáhlým soupisem pramenů a literatury, obšírným českým a anglickým shrnutím a jmenným rejstříkem. Je dobré, že A. Doležalová připojila také dvě recenze slovinských literárních historiků, jež zasvěceně hodnotí práci jako významný příspěvek do dějin slovinské literární historie.

Ivan Dorovský

Podněty díla Petra Bicilliho

МНИХ, Р. (ред.): *Петр Бицилли: диалог на перекрестке культур*. Opuscula Slavica Sedlcensia, tom XIV. Siedlce: Instytut Kultury Regionalnej i Badań Literackich im. Franciszka Karpińskiego, 2017. ISBN 978-83-64884-81-8.

Petr Michailovič Bicilli (1879–1953) byl ruský obecný historik, historik kultury, kulturní antropolog, literární vědec a filozof, profesor Novorossijské univerzity v Oděse a Sofijské univerzity. Jeho životní dráha se křížila s drahou budoucího brněnského smluvního profesora Sergije Vilinského (1876–1950), který svou studijní a profesní dráhu zahájil také v Oděse.¹ Jako žák historika Jevgenije Nikolajeviče

1 Viz mj. naši stati: POSPÍŠIL, I.: *Sergij Vilinskij an der Masaryk-Universität in Brünn: Fakten und Zusammenhänge*. Wiener Slavistisches Jahrbuch, Bd. 42, 1996, s. 223–230; POSPÍŠIL, I.: *Dva*